

3. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М. : Просвещение, 1946. -704 с.
4. Сафарян С. З досвіду організації та проведення дистанційного діагностування рівнів розвитку творчих здібностей / С.Сафарян // Іноземні мови в школах України. – 2015. - №4. – С. 6-11
5. Старовойт Л.В. Педагогічні умови творчого розвитку молодших школярів у процесі трудового навчання // Наукові записки [Текст] / Л.В.Старовойт. – Тернопіль: ТНПУ, 2010. – С. 261-266.
6. Сухомлинський В. О. Школа і природа / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв.: У 5 т. – К. : Радянська школа, 1977. – Т. 5. -549 с.
7. Тарасенко Г.С. Екологічна естетика в системі професійної підготовки вчителя. Монографія (Методологічний аспект). /Г.Тарасенко — Вінниця: РВВ ВАТ “Віноблдрукарня”, 1997.- 48с.
8. Шелестова Л. Як допомогти дитині стати творчою особистістю / Л.Шелестова – К. – 2003. – 112с.

Г.О. Соснова,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
наук. керівник –канд. пед. наук, ст. викладач Л.В. Старовойт

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ СПРИЙНЯТТЯ ТВОРІВ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Постановка проблеми. Декоративно-ужиткове мистецтво - один із видів художньої діяльності, твори якого поєднують естетичні та практичні якості. Декоративне означає «прикрашати». Ужиткове ж означає, що речі мають практичний вжиток, а не лише є предметом естетичної насолоди. Тому, на нашу думку, на сучасному етапі у змістовому компоненті української школи елементи декоративно-ужиткового мистецтва використовуються на заняттях з народознавства, образотворчого мистецтва, музики, трудового навчання, рідше на заняттях із навчальних предметів інших освітніх галузей.

Аналіз попередніх досліджень. Чільне місце у навчально-виховній роботі сучасної школи має містити важлива складова української культури – декоративно-ужиткове мистецтво. Закономірно, що воно традиційно використовувалося у різні періоди становлення і розвитку вітчизняної школи. У цьому контексті заслуговують на увагу погляди видатних педагогів і психологів П. Блонського, Г. Ващенко, Л. Виготського, С. Русової, В. Сухомлинського, С. Шацького, Я. Чепіги, Р. Штейнера, М. Кагана та інших.

Мета статті – розкрити психолого-педагогічні основи сприйняття творів декоративно-ужиткового мистецтва молодшими школярами.

Виклад основного матеріалу. Видатний педагог і громадський діяч С. Русова до педагогічних засобів навчання і виховання відносить рідну мову, поезію, пісню, орнамент. На її думку, саме ці засоби сприяють найкращому естетичному розвитку дитини, невимушеному розширенню її світогляду, формуванню звички до легкої та приємної праці. При цьому особлива увага звертається на національний орнамент. С. Русова переконує, що саме цей вид орнаменту повинен мати місце в житті закладу освіти, щоб дитина побачивши на стіні вишитий рушник, лавку вкриту плахтою, згадала рідну хату й почувала себе природно, неначе серед своїх знайомих речей.

На думку С. Русової, декоративно-ужиткове мистецтво впливає на розвиток естетичних смаків, психічних процесів, фантазії, які наповнюють дитячу свідомість красивими образами. Вона закликала до створення особливої атмосфери у школі, щоб усе, що оточує дитину, було гарним, діти повинні «прикрашати свої зошити, оздоблюючи їх вишиванням або малюванням» [5, с.165 -166]. Вважала, що одним із виявів національної свідомості є національне мистецтво, яке має велике значення для естетичного виховання. Нові національні школи повинні будуватись а національному стилі: рушники, портрети, квіти, народні інструменти, вертепи, гончарство. С.Русова також зазначила, що в школі має панувати праця, а кожна дитина повинна «знати якоесь ремесло й для цього треба розвинути її ручну техніку»[5, с.111, 150].

Важливе місце в баченні краси відіграють твори образотворчого мистецтва, які утверджують в юній душі почуття величі й краси людини, підносять особистість в її власних очах. «Щоб розуміти, переживати й любити живопис, людині треба пройти тривалу школу почуттів... в світі природи». Педагог ділився своїми думками під час уроку малювання серед природи, він говорив: «...дитячий малюнок, процес малювання – це частка духовного життя дитини. Діти не просто переносять на папір щось з навколишнього світу, а живуть у цьому світі, входять у нього як творці краси, дістаючи насолоду від неї».

Видатний педагог В. Сухомлинський у розділі «Естетичне виховання і культура почуттів» праці «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості» підкреслює, що «вплив прекрасного на духовний світ людини залежить від характеру її діяльності, від того, як високе, благородне включається в її діяльність – творчістю. Під діяльністю ми розуміємо працю і творчість, думки і почуття, що відображають, оцінюють і створюють красу. Ми піклуємося про те, щоб дбайливе, чуйне ставлення до природи, праця для творення прекрасного набули активного та дійового характеру»[6, с. 178, 181].

К. Ушинський наполягав на застосуванні принципу народності у вихованні дітей, який зазначав, що «Виховання, створене самим народом і побудоване на народних засадах, має ту виховну силу, якої немає в найкращих системах, побудованих на абстрактних ідеях або запозичених в іншого народу» [4, с.88]. Педагог наголошував, що найголовнішими рисами народності є «патріотизм, любов до своєї Вітчизни, віра в могутні творчі сили народу і демократичні устремління в боротьбі за поліпшення економічного, політичного і освітянського становища широких мас народу» [4, с.88]. Як зазначав К. Ушинський: «Нація – це сукупність різноманітних ознак душі, розуму й тіла, що виражається в характері, поведінці, способі мислення, психології людини Він вказує, що кожен народ повинен мати власну національну школу і спиратися на національну систему виховання, під якою розуміється система ідей, поглядів, переконань, а також традицій, звичаїв і обрядів, котрі забезпечують духовне самовідтворення і самозбереження народу.

Пильної уваги заслуговує педагогічна спадщина Р. Штейнера - керівника першої вальдорфської школи (1919 р.). Сутність вальдорфської технології освіти - це розвиток здібностей школярів відчувати, тобто виховання почуттів, формування художнього смаку, культури творчості, творчої особистості, розвитку засобами мистецтва [3, с. 212, 109]. У школах, побудованих за його системою, робота ведеться лише з натуральними матеріалами, програма насичена різними видами мистецтв (живопис, музика, співи, гра на фортепіано, ліплення, рукоділля). На перший погляд, мистецькі дисципліни у вальдорфській школі збігаються з тими ж самими предметами у звичайній школі, однак завдання вальдорфської школи зовсім інші, тому що усі діти залучені до світу мистецтва. Все, що відбувається з учнями на таких уроках, сприяє розвитку духовної сутності особистості, формує загальну культуру, естетичні смаки дитини, дає їм особистий досвід у будь-якому виді мистецтва, що в подальшому дозволить вихованцям вальдорфської школи сприймати мистецтво як щось дуже близьке до себе, пережито особисто [3, с. 127, 56].

Р.Штейнер справедливо зауважує, що художньо-трудова діяльність дітей належить провідна роль: «при виготовленні корисних речей на уроках праці педагог працює «над духом і смаком» більше, ніж тоді, коли викладає те, що зазвичай відносять до духовної сфери. Унікальність впливу на духовну сферу має усвідомлювати вчитель рукоділля і праці [3, с. 212, 1].

М.Кагана вважав, що мистецтво є таким суспільним об'єктом, де в художніх образах відображається структура людської життєдіяльності. Внаслідок цього, воно виступає особливою формою цілісної, орієнтаційної, практичної діяльності та особливим засобом спілкування людей [1, с. 64].

Аналізуючи культурознавче значення мистецтва, ми повинні, на думку М. Кагана, виходити з того, що воно має різні значення і функції у культурі. Мистецтво може жити за законами високого і бути формою заповнення дозвілля або жити за законами ринку, коли його

створення і функції визначаються купівлею і продажем, попитом і пропозицією. За своїм впливом на життя суспільства і людей мистецтво може розцінюватися як високе і низьке, прогресивне і реакційне, позитивне і негативне [1, с. 65].

Висновки. Естетичний розвиток особистості засобами мистецтва прийняте в педагогіці називати художнім вихованням. Звертаючись безпосередньо до творів мистецтва, воно потребує розвитку в людині вміння правильно сприймати явища краси. Виходячи з всього вище сказаного, можемо зауважити, що у роботі необхідно використовувати різні методи: метод спостереження, наочності, словесний, практичний, евристичний, частково-пошуковий, проблемно-мотиваційний, метод співтворчості, мотиваційний. Головне завдання декоративно-ужиткового мистецтва – зробити гарним речове середовище людини, її побут. Краса творів ужиткового мистецтва досягається завдяки декоративності, у якій разом з конкретними елементами поєднуються й абстрактні стилізовані образи та форми, джерела походження яких іноді залишаються невизначеними. У декоративному мистецтві художник буде зображення за допомогою пластики форм та кольорових співвідношень, поєднує різні за місцем і часом події, образи та елементи.

Література

1. Каган М. С. О прикладном искусстве / М.С. Каган. - Л.: Художник РСФСР, 1961. - 160 с.
2. Каган М. С. Человеческая деятельность: Опыт системного анализа / М.С. Каган. - М.: Искусство, 1974. - 132 с.
3. Новосельська А. Естетичне виховання у вальдорфській школі / А. Новосельська // Мистецтво та освіта. - 2002. -№ 3. - С. 56-57.
4. Педагогічні ідеї Ушинського К.Д. – К. Вища школа, 1974. – 340 с.
5. Русова Софія. Вибрані педагогічні твори: У 2 кн. // За ред. І. Коваленко. - К.: Либідь, 1997. -Кн. 1. - 272 с.
6. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості В.О.Сухомлинський // Вибрані твори: В 5 т. - К.: Рад. Школа, 1976. - Т.1. - 654 с.
7. Новосельська А. Естетичне виховання у вальдорфській школі / А. Новосельська // Мистецтво та освіта. - 2002. -№ 3. - С. 56-57.

Л.В.Старовойт,
кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

РОЛЬ ЕСТЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА У ТВОРЧОМУ РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Постановка проблеми. Усвідомлення загрози, яка криється в бездуховності, нікчемності інтересів, емоційній нерозвиненості молодих поколінь, повернуло систему освіти до загальнолюдських цінностей. Провідне місце у формуванні суспільного мислення належить вчителю. Його педагогічна діяльність має сприяти здійсненню важливих соціальних завдань, серед яких пріоритетним є формування сталої системи ціннісних координат майбутніх громадян України. Однак недостатній рівень професійної підготовки окремих учителів, прорахунки у формуванні їх духовної культури не дають їм можливість піднятися від ремісництва до творчої педагогічної праці, яка несе радість відкриття і творення, новизни і успіху.

Аналіз попередніх досліджень. У спадщині видатних діячів культури і освіти знаходимо чіткі методологічні підходи до розуміння естетики людської праці. Зокрема, Г.С.Сковорода вважав працю основою як фізичного, так і духовного життя, рушійною силою розвитку, джерелом усіх людських добродісностей [3]. К.Д.Ушинський підкреслював значення праці не лише у психічному розвитку людини, але й у розвитку її духовного світу